

Pracujący na własny rachunek w Polsce z uwzględnieniem płci i poziomu wykształcenia

Self-employed in Poland with regard to gender and educational level

Anna Turczak

Zachodniopomorska Szkoła Biznesu w Szczecinie

Streszczenie

W artykule zestawiono liczbę pracujących na własny rachunek kobiet i z liczbą takich mężczyzn. Porównania dokonano na podstawie danych kwartalnych odnoszących się do jedenastu kolejnych lat. Analizę przeprowadzono oddzielnie dla pięciu grup wyodrębnionych w oparciu o poziom wykształcenia: 1. wyższe; 2. policealne i średnie zawodowe; 3. średnie ogólnokształcące; 4. zasadnicze zawodowe; 5. gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe. Celem pracy była ocena wielkości różnic między odsetkiem pracujących na własny rachunek kobiet i odsetkiem pracujących na własny rachunek mężczyzn w pięciu analizowanych grupach oraz sprawdzenie, czy różnice te się zwiększają, czy zmniejszają. Do zweryfikowania sformułowanych w artykule hipotez statystycznych wykorzystano test istotności dotyczący różnicy między frakcjami.

Summary

The number of self-employed women with the number of such men was collated in the article. The comparison was made on the basis of quarterly data relating to eleven consecutive years. The analysis was conducted separately for the five groups distinguished according to the following levels of education: 1. tertiary; 2. post-secondary and vocational secondary; 3. general secondary; 4. basic vocational; 5. lower secondary, primary and incomplete primary. The aim of the paper was to assess the magnitude of differences between the percentage of self-employed women and the percentage of self-employed men in five analysed groups and establish whether those differences are on the increase or decrease. The test of significance for the difference between proportions was used to verify the statistical hypotheses formulated in the article.

Słowa kluczowe: pracujący na własny rachunek, przedsiębiorczość, płeć, poziom wykształcenia, Polska
Keywords: self-employed person, entrepreneurship, gender, level of education, Poland

Wstęp

Trudno jednoznacznie wskazać taki zestaw cech osobowości, który predestynuje daną jednostkę do zachowań przedsiębiorczych. Wiele badań potwierdza jednak, że bardzo ważnym powodem, dla którego tworzy się własną firmę, jest zwiększenie niezależności. Decyzja o prowadzeniu własnego biznesu może dodatkowo wynikać z chęci wyróżnienia się, poprawienia pozycji społecznej, potrzeby bycia szanowanym przez krewnych i znajomych. Rola przedsiębiorcy jest też nierzadko kontynuacją rodzinnej tradycji (Bygrave i Zacharakis, 2011, s. 52).

Realizacja wielu badań dotyczących motywów, jakimi kierowały się osoby zakładające własną działalność gospodarczą, pozwoliła na podzielenie tych przesłanek na te o charakterze pozytywnym (tzw. *pull factors*) i te o charakterze negatywnym (tzw. *push factors*) (Bednarski i Sienkiewicz, 2009, s. 261). Pierwsze wynikają z potrzeb, a drugie – z konieczności. Do *pull factors* można zaliczyć między innymi (Jagoda i Bąk-Grabowska, 2008, s. 137):

- potrzebę stanowienia o sobie, dążenie do pełniejszej swobody;

- chęć stworzenia i rozwijania czegoś własnego od podstaw;
- potrzebę czerpania satysfakcji z rozwoju zawodowego i robienia tego, co się lubi;
- pragnienie sprawowania większej kontroli nad własnym losem;
- chęć samodzielnego decydowania o sposobie organizacji i czasie pracy;
- chęć odniesienia sukcesu finansowego, podniesienia standardu życia;
- pragnienie sprawdzenia się i udowodnienia własnej wartości.

Wówczas biznes prowadzony jest z własnej inicjatywy, z potrzeby działania, a motywacja ma swoje źródło w cechach przedsiębiorcy (Misiak, 2013, s. 282). Z kolei do tych czynników skłaniających do rozpoczęcia własnej działalności gospodarczej, które mają charakter negatywnych przesłanek przedsiębiorczości, należą (Gawrycka, Wasilczuk i Zwiech, 2007, s. 111–112):

- brak zatrudnienia i kłopoty ze znalezieniem pracy na etat;
- niezadowolenie z dotychczas wykonywanej pracy i wynikająca z tego konieczność poszukiwania nowego zajęcia;
- niewystarczający poziom obecnych dochodów i związana z tym potrzeba zdobycia dodatkowego źródła utrzymania.

W wymienionych powyżej przypadkach przedsiębiorczość jest niejako wymuszona trudną sytuacją życiową danej osoby. Sytuacja taka może skłonić do założenia działalności nawet jednostkę, która nie ma skłonności przedsiębiorczych i która w innych okolicznościach w ogóle nie byłaby zainteresowana samozatrudnieniem (Bury i Gil, 2013, s. 294). Niestety Polska należy do krajów, w przypadku których motywację do podjęcia działalności gospodarczej częściej stanowi przymus ekonomiczny, a nie wybór (Zbierowski i inni, 2012, s. 29). Dość powszechnie bowiem występuje zjawisko wymuszania przez pracodawców przechodzenia zatrudnionych z etatu na samozatrudnienie. W sytuacji takiej osoba, która pracuje na podstawie umowy o pracę, jest nakłaniana do zarejestrowania własnej działalności gospodarczej i w efekcie wcześniejszy pracodawca staje się dla niej kooperantem. Pracodawcy nakłaniają swoich pracowników do zmiany dotychczasowego stosunku pracy na samozatrudnienie, ponieważ wiąże się to dla nich z niższymi kosztami oraz pozwala uniknąć obowiązków i ograniczeń nakładanych przez kodeks pracy.

1. Konstrukcja badania

Interesującą kwestią jest to, jak duża jest w Polsce skala istniejących różnic między odsetkiem pracujących na własny rachunek kobiet i odsetkiem pracujących na własny rachunek mężczyzn oraz czy wspomniane różnice z roku na rok się zacierają, czy pogłębiają. Dociekania te stały się celem badań przeprowadzonych w dalszej części niniejszego artykułu.

Badaniem objęci zostali wszyscy pracujący mieszkańcy Polski. Na potrzeby niniejszego artykułu z populacji tej wyselekcjonowano osoby prowadzące własną działalność gospodarczą. Następnie za pomocą parametrycznego testu istotności sprawdzono statystyczną istot-

ność różnicy między frakcją pracujących na własny rachunek kobiet i frakcją takich mężczyzn, a testowanie przeprowadzono oddzielnie dla pięciu grup. W poszczególnych grupach znalazły się osoby o następującym poziomie wykształcenia: gr. 1 – wykształcenie wyższe; gr. 2 – wykształcenie policealne i średnie zawodowe; gr. 3 – wykształcenie średnie ogólnokształcące; gr. 4 – wykształcenie zasadnicze zawodowe; gr. 5 – wykształcenie gimnazjalne, podstawowe i niepełne podstawowe. Wszystkie obliczenia wykonano w oparciu o dane z badania aktywności ekonomicznej ludności, które to badanie w cyklu kwartalnym realizuje Główny Urząd Statystyczny. W każdym tygodniu GUS bada 1/13 część kwartalnej próby mieszkań. Próba kwartalna jest skonstruowana tak, aby każda z 13 próbek tygodniowych miała nie tylko jednakową wielkość, ale i jednakową budowę. Otrzymane wyniki ilustrują zatem sytuację na rynku pracy w okresie całego kwartału. Badanie GUS przeprowadzane jest metodą reprezentacyjną, która umożliwia uogólnianie uzyskanych wyników na populację generalną (*Aktywność...: I kwartał 2016*, 2016, s. 13).

2. Przeprowadzenie testów dla różnic między frakcjami kobiet i mężczyzn

Dla okresu III kw. 2006 r. – I kw. 2016 r. zebrano dane na temat liczby osób pracujących (w podziale na kobiety i mężczyzn) oraz liczby osób prowadzących własną działalność gospodarczą (również w podziale na kobiety i mężczyzn). Z formalnego punktu widzenia postawionym zadaniem jest sprawdzenie, czy zachodzi równość między frakcją samozatrudnionych kobiet (p_K) i frakcją takich mężczyzn (p_M), a jeśli nie, to czy p_K jest mniejsze od p_M . Toteż testowaniu podlega hipoteza zerowa, zgodnie z którą $p_K = p_M$, wobec hipotezy alternatywnej stanowiącej, iż $p_K < p_M$. Do przeprowadzenia procedury weryfikacyjnej niezbędne jest wyznaczenie wartości statystyki u ¹. Informacje na temat obliczonej statystyki u dla pięciu analizowanych grup przedstawia tabela 1.

1 Wartość statystyki u wyrażona jest wzorem (Zeliaś, 2000, s. 275):

$$u = \frac{p_K^* - p_M^*}{\sqrt{\bar{p}(1-\bar{p}) \frac{n_K + n_M}{n_K n_M}}}$$

gdzie:

- n_K, n_M – liczebność próby (odpowiednio kobiet i mężczyzn);
- p_K, p_M – frakcja osób wyróżnionych w próbie (odpowiednio kobiet i mężczyzn);
- $\bar{p}$ – średnia frakcja obliczona z połączonych prób kobiet i mężczyzn.

Tabela 1
Obliczenia dotyczące istotności różnicy między frakcjami

Okres		Wyższe				Policealne i średnie zawodowe			
		pracujący na własny rachunek (w tys.)	udział pracujących na własny rachunek		statystyka <i>u</i>	pracujący na własny rachunek (w tys.)	udział pracujących na własny rachunek		statystyka <i>u</i>
rok	kwartał*		w grupie kobiet	w grupie mężczyzn			w grupie kobiet	w grupie mężczyzn	
2006	III	394	0,072	0,179	-9,51	812	0,137	0,226	-7,61
	IV	390	0,072	0,176	-9,21	800	0,137	0,217	-6,97
2007	I	446	0,087	0,186	-8,45	817	0,143	0,229	-7,19
	II	444	0,084	0,183	-8,66	833	0,147	0,225	-6,61
	III	441	0,077	0,195	-10,23	816	0,141	0,212	-6,28
	IV	428	0,077	0,180	-9,37	820	0,140	0,214	-6,48
2008	I	441	0,083	0,175	-8,39	848	0,148	0,223	-6,48
	II	466	0,084	0,183	-8,93	853	0,151	0,224	-6,21
	III	468	0,079	0,187	-9,83	788	0,142	0,204	-5,49
	IV	487	0,080	0,193	-10,32	800	0,135	0,209	-6,60
2009	I	488	0,082	0,186	-9,62	844	0,143	0,230	-7,38
	II	516	0,084	0,183	-9,41	853	0,162	0,226	-5,36
	III	539	0,088	0,187	-9,35	833	0,155	0,219	-5,41
	IV	538	0,085	0,189	-9,86	820	0,135	0,221	-7,47
2010	I	587	0,090	0,203	-10,49	870	0,150	0,231	-6,90
	II	576	0,086	0,195	-10,41	897	0,152	0,235	-7,06
	III	590	0,086	0,189	-10,11	899	0,162	0,234	-6,01
	IV	586	0,085	0,186	-10,13	881	0,156	0,233	-6,45
2011	I	601	0,085	0,197	-11,01	921	0,155	0,240	-7,12
	II	604	0,086	0,197	-10,85	903	0,149	0,237	-7,42
	III	602	0,087	0,188	-10,10	875	0,157	0,228	-5,87
	IV	625	0,088	0,186	-9,96	888	0,160	0,232	-6,00
2012	I	644	0,087	0,195	-10,88	890	0,154	0,238	-6,94
	III	632	0,093	0,196	-9,96	839	0,148	0,231	-6,84
	IV	634	0,095	0,185	-9,01	834	0,147	0,229	-6,76
2013	I	653	0,096	0,191	-9,46	821	0,140	0,236	-7,85
	II	673	0,098	0,195	-9,54	829	0,145	0,233	-7,21
	III	676	0,097	0,193	-9,59	826	0,149	0,226	-6,34
	IV	696	0,097	0,197	-10,10	832	0,144	0,231	-7,11
2014	I	724	0,101	0,200	-9,88	812	0,136	0,238	-8,30
	II	705	0,094	0,193	-10,22	796	0,138	0,232	-7,62
	III	737	0,093	0,202	-11,26	831	0,150	0,228	-6,41
	IV	736	0,093	0,205	-11,49	837	0,156	0,227	-5,79
2015	I	721	0,097	0,192	-9,79	830	0,150	0,228	-6,41
	II	721	0,094	0,190	-10,06	828	0,148	0,228	-6,63
	III	760	0,092	0,208	-12,04	854	0,157	0,227	-5,72
	IV	764	0,096	0,203	-11,22	855	0,156	0,226	-5,76
2016	I	780	0,102	0,205	-10,59	868	0,146	0,236	-7,51

Obliczenia dotyczące istotności różnicy między frakcjami – c.d.

Okres		Średnie ogólnokształcące				Zasadnicze zawodowe			
		pracujący na własny rachunek (w tys.)	udział pracujących na własny rachunek		statystyka <i>u</i>	pracujący na własny rachunek (w tys.)	udział pracujących na własny rachunek		statystyka <i>u</i>
rok	kwartał*		w grupie kobiet	w grupie mężczyzn			w grupie kobiet	w grupie mężczyzn	
2006	III	178	0,143	0,162	-0,90	1.025	0,214	0,232	-1,37
	IV	191	0,147	0,176	-1,36	1.065	0,227	0,239	-0,85
2007	I	187	0,137	0,168	-1,52	1.015	0,197	0,239	-3,15
	II	198	0,136	0,183	-2,28	997	0,192	0,232	-3,07
	III	193	0,136	0,175	-1,89	1.028	0,200	0,231	-2,37
	IV	182	0,123	0,179	-2,76	1.036	0,196	0,233	-2,84
2008	I	198	0,140	0,170	-1,47	1.052	0,196	0,236	-3,02
	II	203	0,138	0,175	-1,85	1.091	0,201	0,240	-2,92
	III	185	0,120	0,153	-1,77	1.091	0,197	0,235	-2,99
	IV	184	0,117	0,150	-1,85	1.029	0,188	0,225	-2,91
2009	I	202	0,131	0,164	-1,76	1.061	0,195	0,241	-3,51
	II	185	0,129	0,152	-1,20	1.111	0,201	0,250	-3,67
	III	186	0,117	0,156	-2,11	1.041	0,191	0,233	-3,30
	IV	206	0,116	0,175	-3,17	985	0,195	0,224	-2,23
2010	I	194	0,113	0,175	-3,27	1.003	0,202	0,245	-3,14
	II	193	0,117	0,167	-2,68	998	0,190	0,236	-3,50
	III	204	0,124	0,169	-2,37	998	0,195	0,232	-2,78
	IV	216	0,132	0,179	-2,46	1.027	0,207	0,240	-2,42
2011	I	203	0,129	0,172	-2,25	1.007	0,213	0,242	-2,06
	II	230	0,142	0,196	-2,70	1.009	0,207	0,232	-1,84
	III	227	0,142	0,185	-2,18	1.023	0,205	0,231	-1,95
	IV	211	0,133	0,176	-2,19	1.010	0,206	0,237	-2,29
2012	I	203	0,134	0,166	-1,65	984	0,205	0,240	-2,53
	III	199	0,127	0,163	-1,93	987	0,206	0,239	-2,40
	IV	186	0,115	0,165	-2,67	945	0,199	0,238	-2,83
2013	I	187	0,123	0,164	-2,13	925	0,199	0,243	-3,07
	II	196	0,126	0,160	-1,78	919	0,187	0,241	-3,82
	III	188	0,116	0,156	-2,16	946	0,194	0,242	-3,41
	IV	181	0,115	0,151	-1,96	912	0,198	0,232	-2,44
2014	I	190	0,131	0,145	-0,72	881	0,181	0,235	-3,83
	II	200	0,123	0,154	-1,70	908	0,172	0,243	-5,01
	III	209	0,125	0,173	-2,56	925	0,186	0,236	-3,57
	IV	201	0,127	0,165	-1,98	925	0,187	0,233	-3,36
2015	I	182	0,121	0,152	-1,64	902	0,182	0,238	-3,99
	II	199	0,128	0,168	-2,08	937	0,190	0,246	-3,92
	III	230	0,136	0,187	-2,66	935	0,197	0,237	-2,86
	IV	203	0,125	0,163	-2,07	912	0,191	0,232	-2,96
2016	I	167	0,104	0,145	-2,29	904	0,185	0,238	-3,75

Obliczenia dotyczące istotności różnicy między frakcjami – c.d.

Okres		Średnie ogólnokształcące				Znak między wartością u i wartością u_a				
		pracujący na własny rachunek (w tys.)	udział pracujących na własny rachunek		statystyka u	wyższe	policealnej średnie zawodowe	średnie ogólnokształcące	zasadnicze zawodowe	gimnazjalne i niższe
rok	kwartał*		w grupie kobiet	w grupie mężczyzn						
2006	III	497	0,331	0,335	-0,19	<	<	>	>	>
	IV	466	0,324	0,339	-0,58	<	<	>	>	>
2007	I	440	0,307	0,336	-1,10	<	<	>	<	>
	II	454	0,316	0,314	0,08	<	<	<	<	>
	III	478	0,307	0,325	-0,74	<	<	<	<	>
	IV	477	0,301	0,331	-1,25	<	<	<	<	>
2008	I	432	0,298	0,315	-0,65	<	<	>	<	>
	II	418	0,281	0,305	-0,95	<	<	<	<	>
	III	435	0,270	0,306	-1,49	<	<	<	<	>
	IV	415	0,277	0,310	-1,32	<	<	<	<	>
2009	I	398	0,286	0,314	-1,10	<	<	<	<	>
	II	369	0,259	0,286	-1,08	<	<	>	<	>
	III	383	0,261	0,286	-1,01	<	<	<	<	>
	IV	356	0,280	0,312	-1,14	<	<	<	<	>
2010	I	340	0,281	0,317	-1,27	<	<	<	<	>
	II	342	0,272	0,290	-0,68	<	<	<	<	>
	III	346	0,283	0,267	0,60	<	<	<	<	>
	IV	327	0,269	0,279	-0,35	<	<	<	<	>
2011	I	311	0,261	0,304	-1,52	<	<	<	<	>
	II	324	0,257	0,289	-1,19	<	<	<	<	>
	III	321	0,247	0,272	-0,97	<	<	<	<	>
	IV	310	0,233	0,293	-2,26	<	<	<	<	<
2012	I	309	0,259	0,311	-1,81	<	<	<	<	<
	III	291	0,245	0,274	-1,06	<	<	<	<	>
	IV	299	0,233	0,309	-2,65	<	<	<	<	<
2013	I	286	0,254	0,316	-2,04	<	<	<	<	<
	II	275	0,262	0,282	-0,66	<	<	<	<	>
	III	262	0,236	0,276	-1,35	<	<	<	<	>
	IV	258	0,220	0,296	-2,56	<	<	<	<	<
2014	I	255	0,225	0,308	-2,69	<	<	>	<	<
	II	251	0,220	0,292	-2,37	<	<	<	<	<
	III	232	0,204	0,263	-2,04	<	<	<	<	<
	IV	228	0,204	0,262	-1,98	<	<	<	<	<
2015	I	233	0,200	0,285	-2,80	<	<	>	<	<
	II	236	0,196	0,295	-3,25	<	<	<	<	<
	III	229	0,194	0,263	-2,38	<	<	<	<	<
	IV	226	0,202	0,258	-1,89	<	<	<	<	<
2016	I	200	0,188	0,265	-2,52	<	<	<	<	<

* brak danych dotyczących II kw. 2012 r.

Źródło: obliczenia własne na podstawie (*Aktywność ekonomiczna ludności w Polsce: III kwartał 2006, 2007, s. 91; IV kw. 2006, 2007, s. 95; I kw. 2007, 2007, s. 93; II kw. 2007, 2007, s. 125; III kw. 2007, 2007, s. 125; IV kw. 2007, 2008, s. 125; I kw. 2008, 2008, s. 125; II kw. 2008, 2008, s. 125; III kw. 2008, 2009, s. 127; IV kw. 2008, 2009, s.*

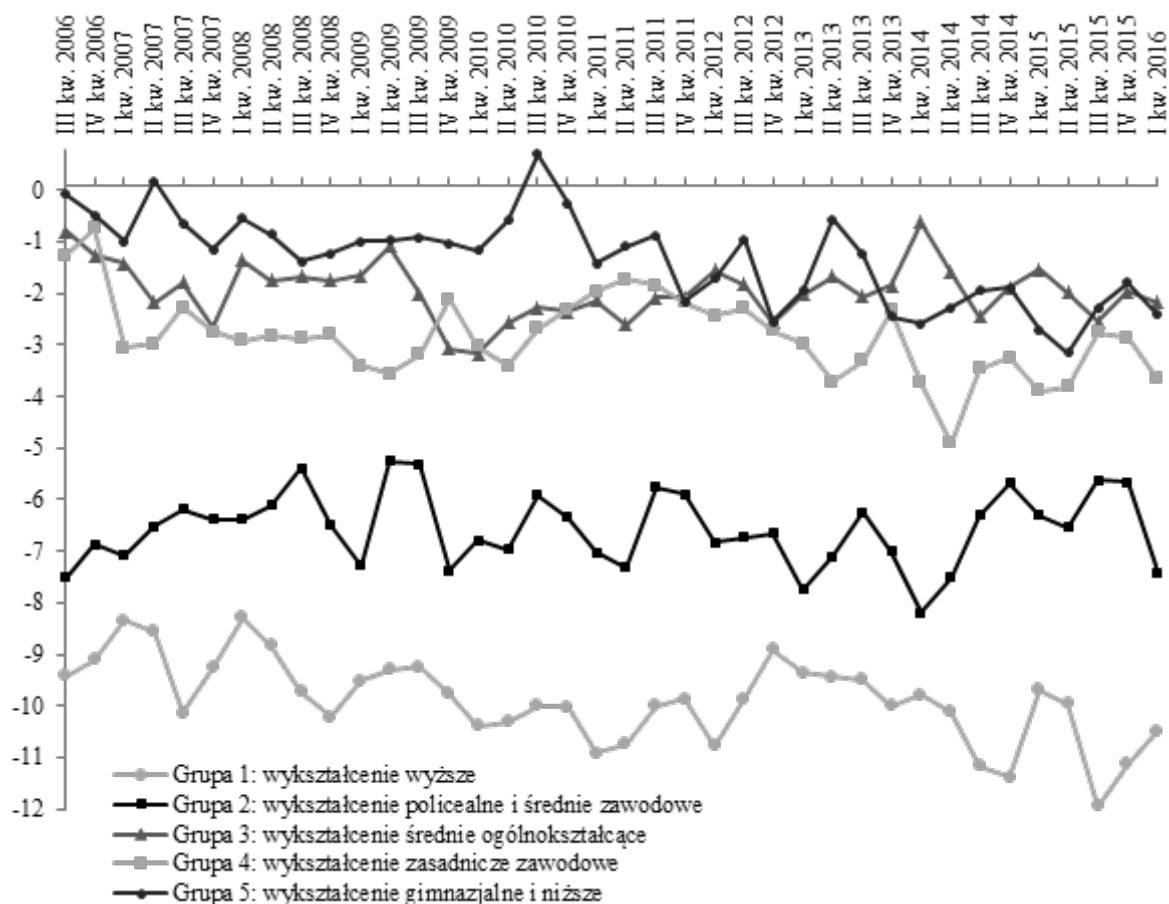
147; *I kw. 2009*, 2009, s. 145; *II kw. 2009*, 2009, s. 145; *III kw. 2009*, 2010, s. 145; *IV kw. 2009*, 2010, s. 145; *I kw. 2010*, 2010, s. 147; *II kw. 2010*, 2010, s. 147; *III kw. 2010*, 2011, s. 147; *IV kw. 2010*, 2011, s. 147; *I kw. 2011*, 2011, s. 147; *II kw. 2011*, 2011, s. 147; *III kw. 2011*, 2012, s. 145; *IV kw. 2011*, 2012, s. 147; *I kw. 2012*, 2012, s. 149; *III kw. 2012*, 2013, s. 203; *IV kw. 2012*, 2013, s. 203; *I kw. 2013*, 2013, s. 99; *II kw. 2013*, 2013, s. 91; *III kw. 2013*, 2014, s. 91; *IV kw. 2013*, 2014, s. 91; *I kw. 2014*, 2014, s. 91; *II kw. 2014*, 2014, s. 83; *III kw. 2014*, 2015, s. 83; *IV kw. 2014*, 2015, s. 83; *I kw. 2015*, 2015, s. 87; *II kw. 2015*, 2015, tabela 2.2 jako plik Excela; *III kw. 2015*, 2016, tabela 2.2 jako plik Excela; *IV kw. 2015*, 2016, s. 87; *I kw. 2016*, 2016, s. 131).

W następnym kroku należy wyznaczyć wartość krytyczną u_{α} , z którą porównane zostaną wartości obliczonej statystyki u . Niech przyjęty z góry współczynnik istotności będzie na poziomie $\alpha = 0,05$. Dla lewostronnego obszaru krytycznego wartość krytyczna u_{α} jest ujemna i wynosi $-1,64$. W ostatnich kolumnach tabeli 1 znajdują się informacje na temat tego, jaki jest znak nierówności między u i u_{α} . W przypadku osób posiadających wyższe wykształcenie (gr. 1) oraz osób z wykształceniem policealnym i średnim zawodowym (gr. 2) w każdym z kwartałów zaszła nierówność postaci $u < u_{\alpha}$. Wartość statystyki u znalazła się zatem w wyznaczonym obszarze krytycznym i hipotezę zerową należało odrzucić na rzecz hipotezy alternatywnej orzekając jednocześnie, iż frakcja pracujących na własny rachunek kobiet jest istotnie mniejsza od frakcji takich mężczyzn. Z kolei dla gr. 3 – czyli osób posiadających wykształcenie średnie ogólnokształcące – wartość statystyki u w przypadku trzydziestu jeden kwartałów znalazła się w zbudowanym obszarze krytycznym, a dla siedmiu kwartałów spełniona była nierówność $u > u_{\alpha}$. Wydaje się więc, że twierdzenie o istotności różnicy między frakcją p_K i frakcją p_M w gr. 3 jest także usprawiedliwione. Bardzo podobnie sytuacja wygląda w przypadku osób z wykształceniem zasadniczym zawodowym (gr. 4), gdzie dla trzydziestu sześciu kwartałów zaszła relacja $u < u_{\alpha}$, podczas gdy relacja $u > u_{\alpha}$ dotyczyła jedynie dwóch kwartałów 2006 roku. Daje to podstawy do odrzucenia hipotezy zerowej na korzyść hipotezy alternatywnej i sformułowania wniosku, iż w gr. 4 frakcja pracujących na własny rachunek kobiet jest istotnie mniejsza od frakcji takich mężczyzn. Natomiast dość zaskakująco sytuacja przedstawia się w gr. 5, tj. grupie obejmującej osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym. O ile bowiem na przestrzeni pierwszych kwartałów badanego okresu nie było podstaw do odrzucenia hipotezy zerowej, to już w przypadku ostatnich dziesięciu kwartałów można bez wahania uznać, że wykazywane różnice między płciami są statystycznie istotne.

Rys. 1 prezentuje wartości statystyki u uzyskane dla poszczególnych grup.

Rysunek 1. Obliczone wartości statystyki testowej u

Źródło: opracowanie własne na podstawie tabeli 1.

Na podstawie rysunku 1 można wyciągnąć wniosek, że stosunkowo największą różnicę między odsetkiem samozatrudnionych kobiet i odsetkiem takich mężczyzn obserwuje się w grupie osób legitymujących się dyplomami wyższych uczelni. Zdecydowanie mniejsza różnica występuje w przypadku osób posiadających wykształcenie policealne tudzież średnie zawodowe. Natomiast najmniejsza różnica między frakcją p_K i frakcją p_M dotyczy osób z pozostałych trzech grup.

Należy podkreślić, że sformułowane tutaj wnioski odnoszą się do kraju jako całego agregatu, a agregat ten nie jest wewnętrznie jednorodny. Liczne badania wskazują bowiem na znaczną dyspersję wewnątrz Polski. Przykładowo, dość duże różnice zauważalne są między poszczególnymi regionami kraju (Czyżewski i Polcyn, 2016, s. 212). Interesujące może być więc to, czy dysproporcje między odsetkiem samozatrudnionych kobiet i odsetkiem takich mężczyzn w szesnastu województwach Polski są podobne, a jeśli nie są, to jakie można w tym zakresie wykazać prawidłowości. Oczywiście wspomniane badanie mogłoby dotyczyć też innych kryteriów podziału terytorialnego, jak chociażby podziału na obszary wiejskie i miejskie. Dostępne dane statystyczne wskazują również na to, że pewną specyfiką charakteryzują się

poszczególne sektory gospodarki narodowej, co pozwala przypuszczać, iż inna będzie różnica między odsetkiem pracujących na własny rachunek kobiet i odsetkiem takich mężczyzn – przykładowo – w budownictwie, a inna w edukacji (Polcyn, 2014, s. 164). Potrzeba znalezienia odpowiedzi na te pytania stała się przyczynkiem do dalszych badań autorki.

Podsumowanie

Postawionym w niniejszym artykule zadaniem było sprawdzenie, jak duże są różnice między odsetkiem pracujących na własny rachunek kobiet i odsetkiem takich mężczyzn w przypadku pięciu grup wyodrębnionych w oparciu o poziom wykształcenia oraz czy różnice te się powiększają, czy zmniejszają. W realizacji tego zadania pomocny był odpowiednio dobrany parametryczny test istotności. W drodze przeprowadzonych badań wykazano, że występujące między płciami różnice od III kw. 2006 r. do I kw. 2016 r. nie zmniejszyły się, a dla czterech z pięciu grup nawet wzrosły. Wyraźny wzrost można bowiem zaobserwować w przypadku gr. 1 obejmującej osoby z wykształceniem wyższym, gr. 3 (osoby z wykształceniem średnim ogólnokształcącym), gr. 4 (osoby z wykształceniem zasadniczym zawodowym) oraz gr. 5 (osoby z wykształceniem gimnazjalnym, podstawowym i niepełnym podstawowym).

Zdawałoby się, że w ślad za zwiększającą się w Polsce liczbą wykształconych kobiet równolegle zwiększać się będzie ich skłonność do zakładania własnych firm. Jak się jednak okazuje, proces przewyższania utrwalonych latami wzorców i stereotypów przebiega bardzo wolno. W drodze zrealizowanych w artykule badań wykazano bowiem, że w Polsce na przestrzeni ostatnich dziesięciu lat odsetek prowadzących własną działalność gospodarczą kobiet nie zbliżył się do odsetka takich mężczyzn. Najbardziej jednak niepokojące jest to, że wzrost wykształcenia nie pomaga w zacieraniu istniejących różnic, a wręcz przeciwnie – wyniki przeprowadzonych testów wskazują na to, że czym wyższy poziom wykształcenia, tym różnice między płciami są większe.

Bibliografia

- Aktywność ekonomiczna ludności w Polsce: III kwartał 2006 (IV kw. 2006, I kw. 2007, II kw. 2007, III kw. 2007, IV kw. 2007, I kw. 2008, II kw. 2008, III kw. 2008, IV kw. 2008, I kw. 2009, II kw. 2009, III kw. 2009, IV kw. 2009, I kw. 2010, II kw. 2010, III kw. 2010, IV kw. 2010, I kw. 2011, II kw. 2011, III kw. 2011, IV kw. 2011, I kw. 2012, III kw. 2012, IV kw. 2012, I kw. 2013, II kw. 2013, III kw. 2013, IV kw. 2013, I kw. 2014, II kw. 2014, III kw. 2014, IV kw. 2014, I kw. 2015, II kw. 2015, III kw. 2015, IV kw. 2015, I kw. 2016), 2007 (2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016), Warszawa: GUS.*
- Bednarski, M., Sienkiewicz, Ł. (2009). Samozatrudnienie w wymierzę regionalnym. W: R.Cz. Horodeński, C. Sadowska-Snarska (red.), *Gospodarowanie zasobami pracy na początku XXI wieku. Aspekty makroekonomiczne i regionalne* (s. 257–272). Warszawa–Białystok: Instytut Pracy i Spraw Socjalnych oraz Wyższa Szkoła Ekonomiczna w Białymstoku.
- Bury, P., Gil, P. (2013). Samozatrudnienie – tendencje, szanse, bariery (z uwzględnieniem doświadczeń w AIP). W: S. Flejterski (red.), *Co z tą pracą? Pomorze Zachodnie w perspektywie interdyscyplinarnej i międzynarodowej* (s. 292–307). Szczecin: Wydawnictwo ZAPOL.
- Bygrave, W., Zacharakis, A. (2011). *Entrepreneurship*. USA: John Wiley & Sons, Inc.
- Czyżewski, B., Polcyn, J. (2016). Education quality and its drivers in rural areas of Poland. *Eastern European*

- Countryside*, no. 22, s.197–227. DOI: 10.1515/eec-2016-0010.
- Gawrycka, M., Wasilczuk, J. i Zwiech, P. (2007). *Szklany sufit i ruchome schody – kobiety na rynku pracy*. Warszawa: Wydawnictwo CeDeWu.
- Jagoda, A., Bąk-Grabowska, D. (2008). Przedsiębiorczość a samozatrudnienie – dylematy terminologiczne. W: K. Jeremczuk (red.), *Uwarunkowania przedsiębiorczości – różnorodność i zmienność* (s. 136–140). Tarnobrzeg: Państwowa Wyższa Szkoła Zawodowa w Tarnobrzegu.
- Misiak, S. (2013). Praca na własny rachunek – wady i zalety według przedsiębiorczych kobiet. W: S. Flejterski (red.), *Co z tą pracą? Pomorze Zachodnie w perspektywie interdyscyplinarnej i międzynarodowej* (s. 280–291). Szczecin: Wydawnictwo ZAPOL.
- Polcyn, J. (2014). Przedsiębiorczość w sektorze publicznym w Polsce na przykładzie rynku edukacyjnego. W: D.J. Mierzejewski, J. Polcyn (red.), *Gospodarka w warunkach integracji europejskiej* (s.157–167). Seria: Czwartki u Ekonomistów, Tom II. Piła: Wydawnictwo Państwowej Wyższej Szkoły Zawodowej im. Stanisława Staszica w Pile.
- Zbierowski, P., Węclawska, D., Tarnawa, A., Zadura-Lichota, P., Bratnicki M. (2012). *Global Entrepreneurship Monitor. Polska*. Warszawa: Polska Agencja Rozwoju Przedsiębiorczości.
- Zeliaś, A. (2000). *Metody statystyczne*. Warszawa: PWE.